

UČITELJSKI
T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dan vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta pa 1 gold. 30 kr.

Tečaj IV.

V Ljubljani 15. marca 1864.

List 6.

Sv. Cirilu in Metodu.

Očetje naši krive so bogove
Častili nekdanj po logéh slovanskih,
Rojeni in živeči v tmah paganskih
So na altarjih žgali jim darove;

Ali ob času naj groznejše tmine
Pripelje Bog Cirila in Metoda
Sinovom zapuščenega naróda
Prižigat luč nebeške domovine.

Vidva v jezici milem sta učila
Gospodovo besedo — vero vneto,
Z njo širila omiko in prosveto;

Slovanstvu temelj vidva sta vložila,
In krepko že na njem poslepje rase
Slovanom obetaje zlate čase.

Mirko Zorin.

— Fr. Lamer.

„Zakon nature je tak, da iz malega rase veliko“.

Koseaki.

Pač resnične besede slavnega našega pesnika! Njih resnico nam kaže natora, njih veljavo življenje in osoda človeka posamesnega, kakor celih narodov. Zelo se moti, kdor misli, da kaj velicega izhaja le iz velicega, da mu je za težavno delo treba velike, silne moči! Glej pečino, ki se dviguje kraj jezera, sto in sto let že mirno stoji in terdno, zastonj pluskajo in bu-tajo razkačeni valovi ob njeno obnožje — ona nepremakljivo

stojí! In sam v logu uni dob, kako čverst in mogočen je, leta in leta že kljubuje vsaki sili. Šine pa iz temnih oblakov kačica ognjena, strese se zemlja, pred njeno silo razkruši se mogočna pečina, in dob razletí se v tisuče drobnih desk. Tudi majčkena iskrica ali ne vpepelí velicih vasi, bogatih tergov in mogočnih mest?

Po zraku priletí vesela ptičica ter v kljunčeku nese malo zernce. Spusti se na bližnje drevo, se zadene s perutnicama gostih vej, in oj! — odpade ji zernce malo. V gosti travi zdaj mrtvo leží in se ne gane. Na vlažni zemlji pa se jame npenjati, — debeleje, širokeje postaja, ono počí — prikaže se mali kalek. Majčkena koreninica verta v zemljo in peresci dve dvignujete kviško glavici, čista rosica ji napaja, solnčice milo ogreva. Krepkeje in krepkeje postaja rastlinica naša; iz malega kalčeka postane drevesce, drevo ktero se više in više dviguje in širi. Kdor prišel bi čez letos, našel bi mogočno drevo, visoko, široko, ki kljubuje viharju in zimi, in prinaša mnovega sadu, — glej, to je zrastle iz malega zernca, ki ga je nježna ptičica v kljunčeku prinesla, ker „zakon nature je tak, da iz malega rase veliko“.

Malo dete rodi se na svetu. Kako je slabotno! Ne more si pomagati na nobeno stran, konec bi moralo storiti brez pomoči. Objamejo pa ga skerbne matrne roke, iskrena matrna ljubezen čuje od zdaj nad detetom, da ga ne zadene kaka nesreča. Budi mu um skerbno materno serce, bistri mu pamet, blaží dušo verlega učitelja blagi zgléd in podučna beseda ter mu vcepi v serce čutljejev svetih. Iz deteta postane deček, postane mladenec. Znanje njegovo se vedno bolj širi. Mož postane iz mladenča, mož z bistrim umom in prešlnljivim duhom. Oj, koliko človek premore z umom svojim in razumom! Koliko do zdaj skritega je najdel, razodel! Koliko dognal, kar smo do zdaj za nemogoče imeli! Bistri um človeški pridreti hoče do jedra vsaki reči, on opazuje prikazni natorne, išče vzrokov in zakonov, po katerih se godé. Nebeške moči on krotí, da mu morajo služiti! Po dolinah in stermih gričih, čez vode, prepade in pod zemljo derdra železni voz, in kot blisk urno švigajo naznanila po širocem svetu. To vse je dognal um človeški, je dognal človek, ki je zrastle iz malega, slabotnega deteta, kajti tudi tukaj veljá, kar poje dragi naš Koseski: „Zakon nature je tak, da iz malega rase veliko“.

Ako se ozremo na našo osodo, vidili bomo tudi tú resnico

onih besed. Ta tukaj je srečen, uni nesrečen, kamor se gane. Naj se poprašata oba, zakaj tako? Koga vzrokuje moja srečo, moja nesrečo? Najdla bodeta mnogokrat, da iz malega izhaja sreča ali vedna nesreča. Mala, nevažna dogodba je znabiti vzrok, da smo temu iskreni prijatelji, unemu nasprotniki. Naj imenitnejše znajdbe, s katerimi si ali vede množimo, ali pa so nam v telesni prid — kolikokrat izhajajo iz kake malenkosti, iz kake mervice. Poglejmo v povestnico! Koliko za vse človeštvo preimenitnih dogodeb, koliko ljutih bojev, koliko dolgih, kervavih vojsk izhaja iz male male reči!

Dvanajst revnih ribčev je poslal naš Gospod med svet, naj bi oznanovali božjo besedo. Zasmehovali so jih nejeverniki, pa pozneje se je uklanjal veri naši nejeverni Korint, služile so ji učene Atene, sprejel jo je mogočni Rim. Pol sveta zdaj obsega sveta vera, skoncema oznanovana po dvanajsterih siromakih, ker „zakon nature je tak, da iz malega rase veliko“.

Prek Tibere naseli se na griču palatinskem pesčica pastirjev, in napravi si malo stanovališče. Družba narasča, voli si kralja, daje zakone; posmehujejo, zaničujejo jih sosedje; po dobrih postavah, po koristnih drugih napravah krepi se država, postane država in — kmali jamejo z mečem v roki širiti svoje meje, kmali se jim uklanjajo bližnji sosedje, ki so jih skoncema zaničevali. Pa ne samo bližnji sosedje, kmali se pred njimi tresejo tudi ptuje, velike ljudstva, in mogočne nekdanje države zdihujejo pod njihovim žeslom. Ni je bilo skoraj dežele, kamor bi ne bile prilomastile zmagovavne njih čete, pol sveta bilo je podložno mogočnemu Rimu. Iz malega je tudi tu zrastlo veliko.

Na malih otokih jadranskega morja zavetja išče pred silnim Atilom kerdelce Ilirov. Da bi varni bili pred sovražnikom, napravijo si sredi morja malih bajtic. Iz malih bajtic postane mesto, veliko mogočno, naj imenitnejši kupčijsko mesto v Evropi. Njih posestvo se širi, s tim njih moč, kmali je mogočnim vladam velik strah na morji — lev Benečanski.

Enakih zgledov hrani nam povestnica sto in sto.

Tudi naš narod je majhen, število duš ne veliko. Zaničljivo nas gleda ptujec in ošabno se našemu početju posmehuje bližnji mejač. Pa kaj, prijatelj, se bomo mar zbal, bomo obupali? Gotovo ne, saj vemo, da „iz malega rase veliko“. Nekdanj še vedili niso, da so Slovani na svetu — zdaj je drugače: tudi

naša moč je narastla. Nismo sicer širili svojih mej z mečem sovražnim, naše vojske niso požigaje in ropaje teptale tujih dežel, pa napredovali smo vendar in že veliki postali — v zmožnosti duševni. Serčno le naprej tako bratje! tudi mi ukazovali bomo kdej drugim z bistrim svojim umom, kajti na veke so resnične besede Koseskove: „Zakon nature je tak, da iz malega rase veliko.“ *)

A. Z.

Iz zgodovine keršanske ljudske šole.

(Dalje.)

15. sušca l. 1777., tedaj skoraj dve leti potem, ko je vlada za Galicijo na Dunaj poslala načert za patent, sporočila je dvorna kancelija vladarici, in 22. razglašen je bil odlok cesarski v Levovu. Cesarica je zahtevala, da naj se narod Rutenov, kterega je skoraj 2 tretjini zmed prebivavcev v deželi, nikakor ne sme izključiti iz šol, in da naj se šolski red v Galiciji vpelje za spoznavavce vseh 3 ver... Za katoličane naj veljá katekizem, ki je po družih avstrijskih deželah; kar pa zadeva Gerke in Armence, naj vlada pošlje katekizme sedaj navadne na Dunaj, potem bodo pa menihi sv. Bazilija, kterih je več tukaj, zavoljo enakoličnosti novi katekizem napravili.... Tako bodo pa spoznavavci vseh obredov in ljudstva raznih jezikov lahko patent spolnovali.... Vlada naj šolski patent za Galicijo po teh vodilih prenaredi, in če ima še kaj ugovarjati, naj to precej pové in naj ta novi patent predloži.

Ali s temi ugovori se je ta reč zopet odlašala, in normalni šolski patent za Galicijo le ni bil razglašen, kar je cesarica tako zelo želela. Normalna šola v Levovu je hodila sicer svojo pot; tudi druge šole glavnega mesta so se zboljšale, zunaj Levova zgodilo se ni za šole nič kaj posebnega. Vzrok tega je bil, kakor je že grof Vrba naprej povedal, da je bila vlada za Galicijo z opravitki tako preobložena in imela toliko posla na vse strani, da ni mogla na šole misliti.... in tako ni mogel cesar Jožef, ko je spomladi l. 1780. v drugič po Galiciji potoval, svoji materi, kakor skoraj povsod v drugih rečeh, tudi o šolstvu nič veselega naznaniti. Cesarica je zopet priporočevala, naj se spolnuje, kar je že bilo pred leti ukazano, in kakor

*) Ker imajo zlasti učitelji z malim in z malimi opraviti, bode gotovo vsem drag ta mični spis nadepolnega Slovencea.